ශ්‍රී ලාංකීය නර්තන චලන සංකේතකරණය හා ලේඛනගත කිරීමේ වැදගත්කම පිළිබඳ අධ්‍යයනයක්

බී.ඩබ්.ආර්. දිල්කුෂි විජේරත්න[1]

නර්තන ශිල්පියා රංගනයේ දී ශරීරයේ පිහිටීම හා එය ස්ථානගත කළ යුතු ආකාරය පිළිබඳව ලිඛිතව වාර්තා කිරීම නර්තන චලන ප්‍රලේඛනය හෙවත් චලන රචනය යි. එම ලේඛන කලාව චලන අංකනය නොහොත් සංකේතකරණය ලෙස ද හැඳින්විය හැකිය. දශක කිහිපයක සිට ලෝකයේ සම්භාව්‍ය නර්තන සම්ප්‍රදායන් බොහෝමයක නර්තනමය මානව චලිතයන් විශ්ලේෂණාත්මකව වාර්තා කිරීම සඳහා සම්මත සංඥා පද්ධතියක් භාවිතා කෙරෙන අතර එය Dance Notation හෙවත් නර්තන අංකනය කිරීම යනුවෙන් හැඳින්වේ. දේශීය නර්තන කලාව උදෙසා ද එවැනි නර්තනමය චලන රචනා කිරීමේ ක්‍රමවේදයක් වැදගත්වන්නේ ද? යන ගැටළුව ඔස්සේ සමාජ හා මානව විද්‍යාත්මක දෘෂ්ඨිකෝණය පදනම් කරගනිමින් මෙම පර්යේෂණය සිදුකෙරීය.

නර්තනය යනු ඥාණාන්විත ක්‍රියාවලියකි. එම ප්‍රායෝගික ක්‍රියාවලිය උදෙසා විශ්ලේෂණාත්මක ලිඛිත භාෂාවක් භාවිතා කිරීම නර්තන සාක්ෂරතාවෙහි ඇති ලක්ෂණයක් වන්නේ ය. නෘත හා නෘත්‍යයෙන් සමන්විත නර්තනය යනු තාලය, රිද්මය හා භාවය පදනම් කරගත් චලනය කි. නර්තනමය චලන රංග ආකෘතීන් හා ඒ හා සම්බන්ධ ශිල්පෝපක්‍රමයන්ගෙන් සමන්විත වේ.

දේශීය නර්තන කලාව ප්‍රධාන නර්තන සම්ප්‍රදායන් ත්‍රිත්වයක් කේන්ද්‍රව පවතී. එනම්,

- උඩරට නර්තන සම්ප්‍රදාය
- පහතරට නර්තන සම්ප්‍රදාය
- සබරගමු නර්තන සම්ප්‍රදාය

වශයෙනි. මෙම එක් එක් නර්තන සම්ප්‍රදායන් ඒවාට ආවේනික වූ සුවිශේෂී ලක්ෂණයන්ගෙන් උපලක්ෂිත වේ. නර්තනමය චලනය එයින් මුඛ්‍යතම සාධකයක් වන්නේය. මෙම දේශීය නර්තන සම්ප්‍රදායන් ත්‍රිත්වයට ආවේනික ව සාම්ප්‍රදායික මුද්‍රා සහ අංගහාරයන් පවතින අතර ඒ ඇසුරින් දේශීය නර්තනමය චලන සකස්ව ඇත. දේශීය රංග ආකෘතින් හි කේන්ද්‍රස්ථානය වන ලද්දේ යාතුකර්මයෝ ය. ඒ හා සම්බන්ධ ආගමික, සමාජීය හා සංස්කෘතිකමය අභිප්‍රේතාර්ථ මත නර්තනය මෙන් ම නර්තනමය චලන ශාස්ත්‍රය ද පෝෂණය වූහ. ඒ අනුව ප්‍රධාන වශයෙන් දේශීය නර්තන කලාව පූජාර්ථය හා විනෝදාස්වාද අරමුණුතිව රංගවින්‍යාස වන්නට ඇත.

පාරම්පරික පසුබිමක් මත ඇති දේශීය නර්තන කලාව විකාශනය වූයේ සාම්ප්‍රදායික ශිල්පීනටම ආවේනික වූ ගුරුකුල අධ්‍යාපන ක්‍රමවේදයකිනි. ඔවුහු බෙර පද හා කවි ගායනා කටවහරින් හා අත් පිටපත් ඇසුරින් පරපුරෙන් පරපුරට දායාද කළේය. නමුත් නර්තන චලන සටහන් කිරීමේ ක්‍රමවේදයක් භාවිතයක අවශ්‍යතාවයක් නොවීය. වසර ගණනාවක් පුරාවට ආධුනික නර්තන ශිල්පියා සිය

[1] dilkushi777@gmail.com

ගුරුවරයාගේ ඇසුරෙහි හැදීවැඩෙන අතර ශාස්ත්‍රීය ශිල්ප ඥාණය අත්දැකීමෙන් ම ලබා ගැනේ. ඊට අමතරව වනපොත් කරලීමෙන් මතකයේ රඳවා ගන්නට වූහ. එම කාලවකවානුවන් හි භාවිත කරන ලද ලේඛන විධි ඇසුරින් ඒවා සටහන් කර තබන ලදි. එහි දී වඩාත් සංරක්ෂිත ක්‍රමවේදයක් වශයෙන් පුස්කොලපත් ආශ්‍රිතව සටහන්කර තැබූහ. පසු කාලීනව එම පුස්කොල පොත්, අත්පිටපත් හා සාම්ප්‍රදායික ශිල්පඥාණය ඇසුරින් නර්තනමය සාහිත්‍ය කෘති රචනාවීමත් සමඟ දේශීය නර්තනයේ ප්‍රායෝගික පැතිකඩයන් ලේඛනගත කිරීම කෙරෙහි ද අවධානය යොමුවන්නට වූහ. කවි ගායනා හා බෙර පද ප්‍රස්තාරගත කිරීම මඟින් ඒවාහි තාල රූප මෙන් ම නාදමාලා පිළිබඳව අවබෝධයක් ලබාගත හැකි විය. නර්තනවේදී ජේ.ඊ.සේදරමන් මහතා විසින් 1952 වාර්ෂික කලාපයට දේශීය තාල ශාස්ත්‍රයෙන් ''ජාතික වන්නම'' නම් කවි පෙළක් ප්‍රස්තාරගත කර දක්වා ඇත. ඊට වෙනස් වූ තාල ක්‍රමවේදයක් ඇසුරින් සංගීතඥ ඩබ්ලිව්.බී.මකුලොළුව මහතා 1962 වසරෙහි ප්‍රකාශයට පත් කළ ''හෙළ ගී මග'' නම් සාහිත්‍ය කෘතියෙහි නර්තනමය බෙර පද හා කවි ගායනා ප්‍රස්තාර කර ඇත. නමුත් මෙම ප්‍රස්තාර ක්‍රමවේදය චලන හා සම්බන්ධ ක්‍රමවේදයක් නොවීය.

ඊට අමතරව සාහිත්‍ය කෘතීන්හි රූප සටහන් සහ ඡායාරූප ආශ්‍රයෙන් නර්තන අංගහාර හා චලන පිළිබඳව අවධානය යොමු වූ අවස්ථා ද පැවතුනි. නර්තනවේදී ජේ.ඊ.සේදරමන් මහතා විසින් ''නෘත්‍ය රත්නාකරය'' හා ''උඩරට නැටුම් කලාව'' යන සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථයන්හි ද නර්තනවේදී පී.ආර්.ගොඩගන්දෙණිය මහතා ''නාට්‍ය ගුරුවරයා'' නම් සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථයෙහි ද නර්තනමය මුද්‍රා, අංගහාර හා හැඩතලයන් පිළිබඳව ශාස්ත්‍රීය කරුණු බොහෝමයක් සඳහන් කර ඇත. එමෙන්ම නර්තන කථිකාචාර්ය ජේ.ඊ.ගුණසේන මහතා ''නෘතෝපදේශය හෙවත් නැටුම් ඉගැන්වීම'' නම් සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථයෙහි ද වසන්ත කුමාරයන් විසින් රචිත ''පාරම්පරික උඩරට නර්තන සම්ප්‍රදාය'' නම් සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථයෙහි ද උඩරට නර්තනයේ අන්තර්ගත මූලික චලන හා අංගහාර පිළිබඳව සටහන් කර ඇත. ඒ අකාරයට පහතරට නර්තන සම්ප්‍රදායේ මූලික අංගහාර හා චලනයන් සම්බන්ධයෙන් එච්. එස්. සච්රිස් සිල්වා ශිල්පියාණන් ''පහතරට නැටුම්'' නම් කෘතියේ සඳහන් කර ඇත. මෙම සියළුම සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථයන්හි විශේෂයෙන් අවධානය යොමුව පැවතුනේ සාම්ප්‍රදායිකව පැවත එන හැඩතලයන්ගේ ඇති විද්‍යාත්මක හා ජාමිතිකබව මෙන්ම ශාස්ත්‍රීය පසුබිම පිළිබඳව ය. එනමුත් ඒවාහි චලන සටහන් කිරීමක් හෝ නර්තන විධි ලියා දක්වන ලේඛන ක්‍රමවේදයක් පිළිබඳව සඳහන් නොවේ.

මහාචාර්ය ලයනල් බෙන්තරගේ මහතා(1999) සංස්කෘතික දෙපාර්තුමේන්තුව මඟින් ප්‍රකාශිත ''සංඛ'' සඟරාවට ඉදිරිපත් කරන ලද ''අඩසියවසක ප්‍රායෝගික නර්තන කලාවේ අඩි වට්ටම් පිළිබඳ ව්‍යවහාරය'' නම් ලිපියේ දේශීය චලන රචනය පිළිබඳව අවධානයක් යොමු කර ඇත. එහි දී පහතරට මූලික පා චලනයන් හඳුන්වා ඊට රූපාක්ෂර පද්ධතියක් නිර්මාණය කර ඇත. ඉන් පසුව මහාචාර්ය ජයසේන කෝට්ටේගොඩ මහතා (2011) ''පහතරට රංග කලාවේ ලේඛන රීතිය'' නමින් චලන රචනය හා සම්බන්ධ සාහිත්‍ය ග්‍රන්ථයක් රචනාකර ඇත. එහි දී පහතරට නර්තන චලනයන් වර්ගීකරණය කර ඊට රූපාක්ෂර පද්ධතියක් හා ලේඛන කලාවක් හඳුන්වා ඇත. මෙම පර්යේෂණ ක්ෂේත්‍රය හා සම්බන්ධව විධිමත් ලේඛන කලාවක් පහතරට නර්තනය හා සම්බන්ධව ගොඩ නැගී ඇති බව එම සාහිත්‍ය මූලාශ්‍ර දිත්වය සාක්ෂි දරණ අතර උඩරට හා සබරගමු යන නර්තන සම්ප්‍රදායන් දිත්වයෙහි චලන රචනය හා සම්බන්ධව පූර්ණ වශයෙන් අවධානය යොමු වී නැත. පහතරට නර්තන චලනයන් වර්ගීකරණය කර ඊට රූපාක්ෂර පද්ධතියක් හා ලේඛන කලාවක් හඳුන්වා ඇති නමුත් එය ප්‍රායෝගිකව භාවිතය සඳහා

සැලකිලිමත් නොවී. දේශීය නර්තන ශිල්පීන් මෙම ක්‍රමවේදයේ ඇති වැදගත්කම පිළිබඳව ඇති අනවබෝධය මෙවැනි විධිමත් ලේඛන කලාව භාවිතා නොවන්නට හේතු වන්නට ඇත. ඒ හේතුවෙන් නර්තනාංගවල ආවේණිකව පැවතුන විවිධ ශාස්ත්‍රීය ලක්ෂණ හා බොහෝ නර්තනාංග මේ වන විට වියැකෙමින් යන අතර යම් නර්තනාංග සදොස් ලෙස ප්‍රතිනිර්මාණය වෙමින් ද පවතී. එබැවින් මෙහි දී ශ්‍රී ලාංකීය නර්තන චලන සංකේතකරණය හා ලේඛනගත කිරීමේ වැදගත්කම පිළිබඳ විශ්ලේෂණාත්මක විවරණයක් සිදු කෙරේ.

නර්තන කලාවේ ඉතිහාසය මානව වංශයේ ආරම්භය තෙක් විහිදී යයි. ආගමික විශ්වාස හා සමාජ අවශ්‍යතා මත ගොඩනැගුණු නර්තන කලාව ලෝකයේ භූගෝලීය පිහිටීම් හේතුකර විවිධත්වයෙන් යුතුව ප්‍රභවය ලබා ඇත. නර්තන කලාවට ඉතා ඈත ඉතිහාසයක් පවතින බව හා ඒ ඒ නර්තන කලාවන් පැවති ස්භාවය පිළිබඳව ඓතිහාසික මූලාශ්‍ර සාධකයන්ට අනුව දළ අවබෝධයක් ලබාගත හැකිය. එසේ ම චලන රචනය සම්බන්ධව ද ඓතිහාසික මූලාශ්‍ර ඇසුරුකරගත හැකි අතර පුරාවිද්‍යාත්මක සාධක ඉන් විශේෂ වේ.

ආදි මානවයාගේ සිට සිය අත්දැකීම් හා අවට පරිසරයේ දෘෂ්‍ය ගෝචර වූ ක්‍රියාවලියන් සටහන් කිරීමේ ක්‍රමවේදයක් පැවතුණි. ඒමෙන් ම නර්තනය හා සම්බන්ධ වූ චලන ද එසේ සටහන් කළ අවස්ථා ද හඳුනාගත හැකි ය. ආදි මානවයාගේ අභිචාරාත්මක නර්තන අවස්ථාවක් ක්‍රි.පූ.10000 ට පමණ අයත් ශෛල උත්කීරණයක් සිසිලයේ අද්දෝරා ගුහාවෙන් හමු වී ඇත. එය නර්තනයේ යෙදෙන සමූහයකින් යුක්ත මානව රූපාවලියක් වන අතර ඔවුහු කිසියම් චලනයකින් සමන්විත වේ.

නර්තනමය නොවූවත් මෙවැනි චලන සටහන් කළ අවස්ථා ලංකාවෙන් ද හමුවී ඇති අතර ඒවා දඩයම්, සතුන්, මානව රූප හා විවිධ සංඛේත පිළිබඳ රූප සටහන් වේ. ඒවා විටක භාෂාවක් ද විය හැකිය. මෙයින් පැහැදිලි වන්නේ මානවයාට සිය දෘශ්‍ය ගෝචර දෑ සටහන් කිරීමේ අවශ්‍යතාවක් පැවති බවයි. එමෙන් ම ඒවා අධ්‍යනය කිරීමෙන් යටගියා වූ සමාජ සංස්කෘතීන් ද නිරූපණය වෙති. ඒ අනුව නර්තනය සටහන් කර තැබීම හෙවත් ලේඛනය යනු මානව සංස්කෘතියේ පැවැත්ම පූර්ණය කරන්නක් වැනිය.

අතීතයේ ශිෂ්ටාචාරයන් සමඟ කලාවන් ද වර්ධනය වූහ. ප්‍රාග් ඓතිහාසික යුගයන්ගේ සිට නර්තනය හා සම්බන්ධ චිත්‍ර, මූර්ති, කැටයම්, රූකම්, ප්‍රතිමා යනාදී මූලාශ්‍ර හමුවී ඇති අතර එම මූලාශ්‍රයන්ගෙන් නර්තන අවස්ථා, අංගහාර, චලන ස්භාවයන්, රංග වස්ත්‍රාභරණ හා වාදන භාණ්ඩ යනාදියෙහි පසුබිම

පිළිබඳව හඳුනාගත හැකි ය. දේශීය සාහිත්‍ය මූලාශ්‍ර ඇසුරින් නර්තන කලාවේ පසුබිම පිළිබඳව හඳුනාගත හැකි නමුත් චලන පිළිබඳ ව අවබෝධයක් ලබා ගත හැකි වන්නේ විශේෂයෙන් පුරාවිද්‍යාත්මක මූලාශ්‍ර ඇසුරින් ය. උදාහරණයක් ලෙස අනුරාධපුර යුගයට අයත් යැයි සැලකෙන කුට්ටම් පොකුණෙන් හමු වූ නළඟනකගේ රුව වේගයෙන් භ්‍රමණ අවස්ථාවක් බවට උපකල්පනය කෙරේ.

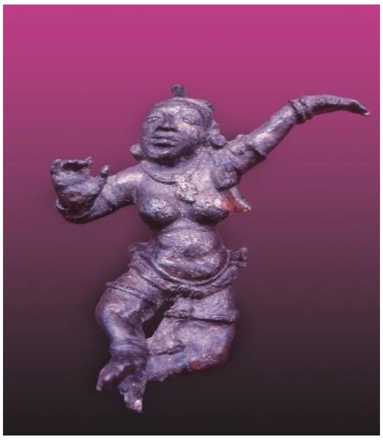

තව ද ඇම්බැක්කයේ දේවාලයේ කනුවල සිව්රැස් පනේලයක ඇති නළඟනකගේ රුවෙහි ද චලනමය ස්භාවයන් ඇත.

එවැනි සාධක විශාල ප්‍රමාණයක් දේශීය ඉතිහාසයේ පවතින අතර ඒවා චලනමය අවස්ථාවන් ලෙස උපකල්පනය කරනුයේ හස්තපාදාංග හා රංගවස්ත්‍රාභරණවල ස්භාවය අනුවය. මෙසේ හමු වී ඇති බොහෝමයක් සාධක මගින් දෘශ්‍ය ගෝචර වූ චලන අවස්ථා චිත්‍රණය කිරීම පමණක් වී ඇති අතර එහි ලේඛන ක්‍රමවේදයක් හෝ රූපාක්ෂර කලාවක් නොවීය.

මේ ආකාරයට ලෝකයේ ද නර්තනය හා සම්බන්ධ ඓතිහාසික සාධකයන් විශාල වශයෙන් ව්‍යාප්තව පැවතුන ද නර්තන චලන රචනය කෙරෙහි අවධානය යොමු වී ඇති බවට සාධක හමුවන්නේ 15 වන සියවසේ දී පමණ ය. එහි ආරම්භක අවධියේ පැවත ඇත්තේ විස්තරාත්මක ආකෘතියකිනි. මුල්ම සටහන් කළ අත්පිටපත ලෙස සැලකෙන්නේ 15 වන ශතවර්ෂයට පමණ අයත් '' බැසට් ඩන්සන් '' වාර්තා කිරීමයි. මෙය ඉංග්‍රීසි අක්ෂර කීපයක් ආශ්‍රයෙන් සකස්කරගත් සරල ක්‍රමයක් වූහ. එම සියවසේ සිට 20 වන සියවසය දක්වා අපරදිග රටවල ශිල්පීන් චලන රචනය සඳහා විවිධ අත්හදාබැලීම් සිදුකරන්නට විය. එම පර්යේෂණයන් අතරින් සුවිශේෂ වූ පර්යේෂණ කීපයක් පවතී.

- ස්ටෙපනොව්
- මාග්‍රට් මොරිස්
- රුඩෝල්ෆ් ලාබන්

එයින් ''මාග්‍රට් මොරිස් හා රුඩෝල්ෆ් ලාබන්" නර්තනය හා සම්බන්ධ සුවිශේෂී පර්යේෂකයන් දෙදෙනෙකි. මාග්‍රට් මොරිස් විසින් 1928 '' The Notation of Movement " නමින් නර්තන රචනාමය ක්‍රමවේදයක් හඳුන්වා දෙන ලදි. ඇය, දිශාව හා ශරීරයේ සෑම කොටසක් සඳහා ම සංඥා සකස් කෙරීය.

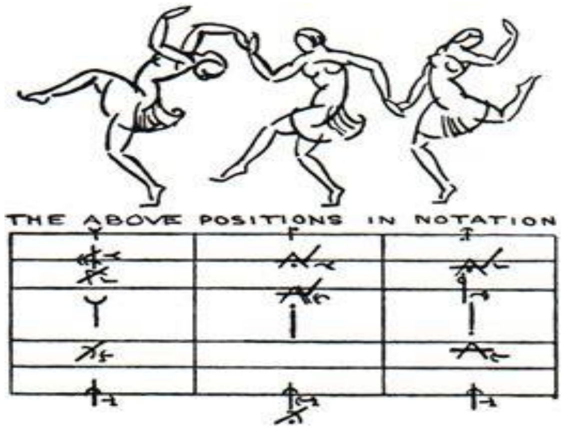

හංගේරියානු ජාතික රුඩෝල්ෆ් ලාබන් (1879 - 1958) යනු නර්තන චලන රචනය උදෙසා විශ්ලේෂණාත්මක ක්‍රමවේදයක් හඳුන්වා දුන් පර්යේෂකයෙකි.

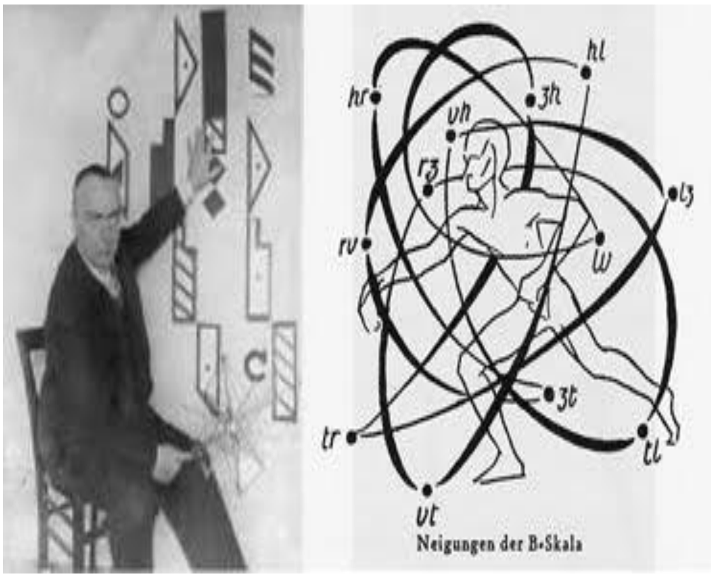

චලන අංකනය (Dance Notation) සඳහා 1928 දී ''Schrifttanz'' නමින් ඔහුගේ පළමුවන පදනම් ක්‍රමවේදය හඳුන්වා දුන්හ.

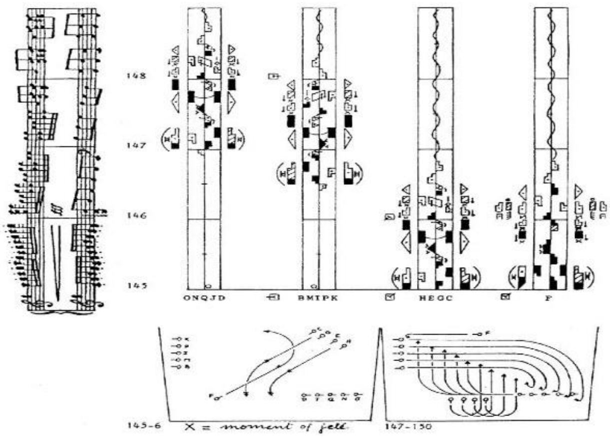

Schrifttanz

ලාබන් යනු චලනයේ වාස්තුවිද්‍යාත්මක පැතිකඩයන් පිළිබඳව විශේෂ අවධානයක් යොමු කළ ශිල්පියෙකි. ඔහු සකස් කළ චලන රචනාමය පද්ධතියේ නිරූපණය වී ඇත්තේ අවකාශීය දෘෂ්ටි කෝණයකි. ලාබන් විසින් චලන පිළිබඳ ව පැහැදිලි අවබෝධයකින් යුතුව වර්ගීකරණය කර ඊට සංඥා හෙවත් රූපාක්ෂර පද්ධතියක් සකස් කෙරීය. ඉන් පසුව නර්තනමය චලිතයන් සංඥා ආශ්‍රයෙන් සටහන් කිරීම සඳහා ලේඛන ශෛලියක් හඳුන්වා දෙන්නට වූහ. එම විශ්ලේෂණාත්මක ක්‍රමවේදය ඇසුරින් වින්‍යාස කරන ලද නර්තනාංග ලේඛනාරූඪ කිරීමේ අවකාශය ඇති වූහ. මොහු විසින් සිදු කරන ලද මෙම පර්යේෂණාත්මක ලේඛන කලාව පසුකාලීනව නර්තන ශිල්පීන් විසින් අඛන්ඩව පවත්වාගෙන යන ලදි. ඒම ලේඛන කලාව රුඩෝල්*a ලාබන්ගේ නම ඇසුරින් ''Labanotation'' හා ''Kintographie Laban'' යන නාමයන්ගෙන් හඳුන්වන්නට විය.

චලන හා රූපාක්ෂර (සංඛේත)

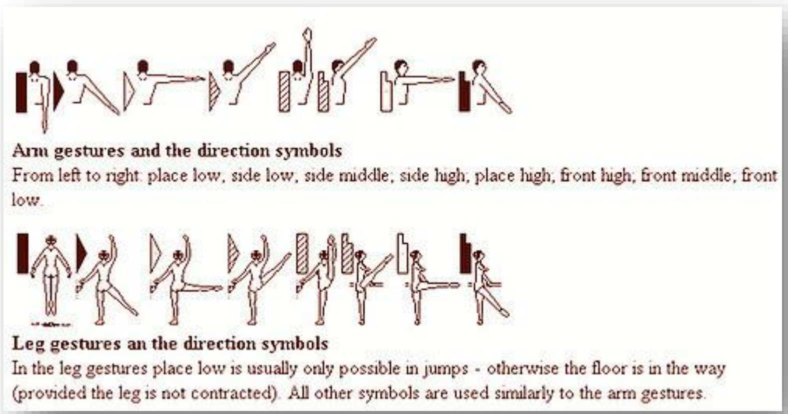

ලේඛන ශෛලියක්,

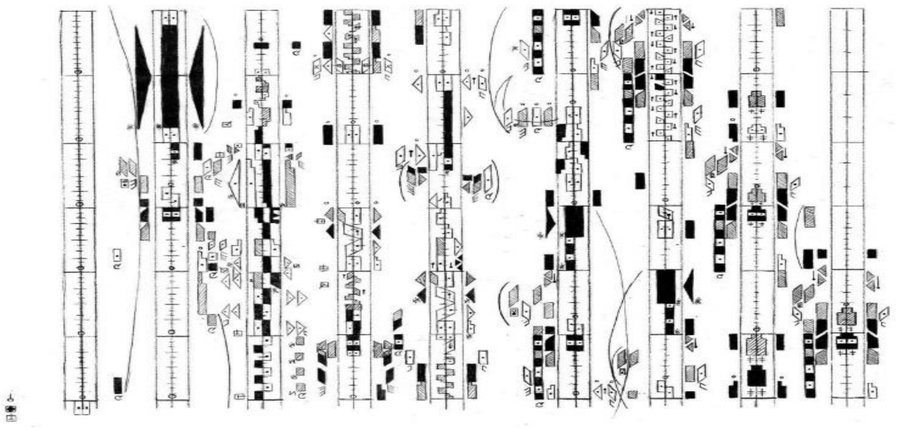

මෙම චලන රචනාමය ක්‍රමවේදය ජර්මනිය, ඇමරිකාව, කැනඩාව, ඊශ්‍රායලය, රුසියාව, ප්‍රංශය, ඉතාලිය, කොරියාව, චීනය හා ඉන්දියාව යනා දී පෙර අපරදිග රටවල් පුරා ව්‍යාප්තවන්නට වූහ. එමෙන්ම එම ඒ ඒ රටවල නර්තන සම්ප්‍රදායන්ට ආවේනික වූ රංග ආකෘතීන්ට අනුව ප්‍රතිනිර්මාණය වූහ. විටෙක එය විශ්ව භාෂාවක් ලෙස වුවත් පරිහරණය කිරීමේ ප්‍රවණතාවයක් ඇති වීමේ අවකාශය ද පවතී. පසුකාලීනව අපරදිග රටවල නිර්මාණය වූ බොහෝ දැවැන්ත කලා නිර්මාණයෝ මෙම ලේඛන කලාව භාවිතා කරන්නට වූහ. අධ්‍යතනය වන විට ලෝකයේ චලන රචනය, නර්තනයේ හා රංගවින්‍යාසයේ මුඛ්‍ය අංගයක් වී ඇති අතර ඒ හා සම්බන්ධ විද්‍යාත්මක හා තාක්ෂණික පර්යේෂණ මානයන් කරා ද යොමු වෙමින් පවතී.

කෙසේ නමුදු දේශීය නර්තන කලාවේ චලන රචනය සඳහා මෙවන් රූපාක්ෂර පද්ධතියක් හා විශ්ලේෂණාත්මක ලේඛන ක්‍රමවේදයක් භාවිත නොවේ. නමුත් ආයතනගත වූ අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රයන් හි විස්තරාත්මක වූ ලේඛන ක්‍රමවේදයක් භාවිතයේ පවතී.

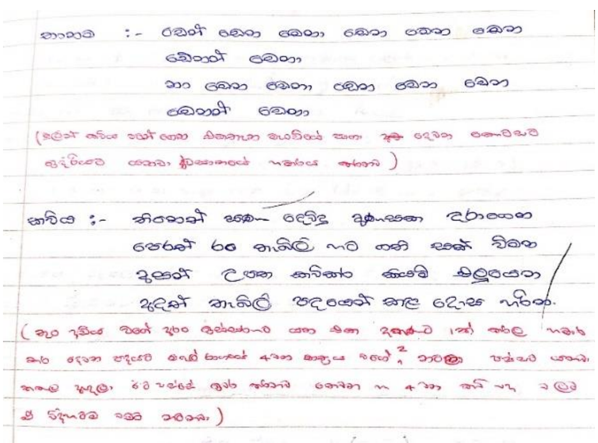

\- පහතරට නර්තන චලන සටහනක් (2018) -

මෙහි දී භාවිතා කර ඇත්තේ විස්තරාත්මක ලේඛන කලාවයි. ඒ සඳහා විවිධ සංඥා හා සංකේත භාවිත කර ඇත. එහි දී චලන හැඳින්වීම සඳහා භාවිතකර ඇති ක්‍රමවේදය දළව මෙසේ වර්ග කළ හැකිය.

එනම්,

- නර්තනයේ යෙදෙන රූපයට සමාන වූ සංඛේතයන්
- සරඹ නාමයන්ගෙන්
- නර්තනයේ පවතින පාරිභාෂිත වචන
- නර්තනයේ යෙදෙන රූපයට සමාන වූ ක්‍රියාවන්

නර්තනයේ යෙදෙන රූපයට සමාන වූ සංඛේතයන්,

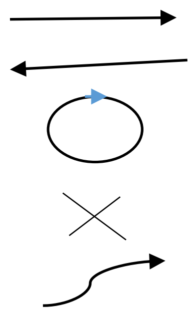

- දකුණු පැත්තට යාම
- වම් පැත්තට යාම
- රවුමට යාම
- crose කිරීම
- උකුල දමා යාම (පහතරට නර්තන සම්ප්‍රදායේ)

සරඹ නාමයන්ගෙන් හැඳින්වීම,

- පළමු ගොඩසරඹය
- අර්ධ චක්‍රය / අර්ධ චක්‍රයේ භාගය
- පස්වන ඉලංගම් සරඹය මෙන්

නර්තනයේ පවතින පාරිභාෂිත වචන,

- සුරල
- මාලක්කම
- බඹරවළල්ල
- වැදුම් අත

නර්තනයේ යෙදෙන රූපයට සමාන වූ ක්‍රියාවන්ගෙන් හැදින්වීම,

- ඉදිආප්ප අඩිය
- මල් කඩන අඩිය
- සූරන මාත්‍රය

වර්තමානයේ ආයතනගත වූ අධ්‍යාපනය ක්ෂේත්‍රයේ නියුතු බොහෝමයක් ආධුනිකයන් විසින් මෙම ක්‍රමවේද භාවිත කෙරේ. ඉහත සාධකයන් අනුව ඒ සඳහා භාවිත භාෂාවන්, සංඥා හා සංඛේත අවිධිමත් බව පැහැදිලි ය. නමුත් මෙම ක්‍රියාවලියෙන් දේශීය නර්තන කලාවට ද චලන රචනය කිරීමේ විශ්ලේෂණාත්මක ක්‍රමවේදයක් සකස් කිරීම වැදගත් බව ප්‍රත්‍යක්ෂ ය.

ලෝකයේ නර්තනය උදෙසා විශ්ව භාෂාවන් සකස්වන යුගයක ලාංකීය නර්තනය මේ ආකාරයට ප්‍රාථමික තත්වයක පසුවීම ඉතා ඛේදනීය ය. නමුත් තාක්ෂණික දියුණුවත් සමඟ අපට හුදකලා විය නොහැකිය. ලොව මහා සම්ප්‍රදායන් සමඟ උරෙනුර ගැටිය හැකි තරම් සම්භාව්‍ය ලක්ෂණයන්ගෙන් අප

දේශීය නර්තන සම්ප්‍රදායන් පරිපූර්ණව පවතින බව නොරහසකි. ඉතා මෑත ඉතිහාසයක් පවතින ලොව නර්තන සම්ප්‍රදායෝ අපව අභිබවමින් යන්නේ දේශීය කලාවන්ගේ ඇති අඩුලුහුඩුකම් හේතුවෙන් නොවන අතර අධ්‍යතන ලාංකිකයන්ගේ ඇති මානව හා සමාජමය චින්තන ස්භාවය නිසාවෙන් ය.

නර්තනයක චලනයන් පිළිබඳව සටහන් කිරීම සරල ක්‍රියාවලියක් නොවන්නේ ය. ප්‍රායෝගික ක්‍රියාවලිය සිද්ධාන්තයක් ලෙස ගොඩනැගීමේ දී එම විෂය ක්ෂේත්‍රය සම්බන්ධව පූර්ණ අවබෝධයක් තිබිය යුතුය. කිසියම් වූ අර්ථයක් සම්ප්‍රේෂණය කරනු ලබන සංඥාවක් භාෂාවක් ලෙස සැලකේ. චලන රචනය උදෙසා නිර්මාණය කරනුයේ නර්තනමය භාෂාවකි. බොහෝවිට භාවිතවනුයේ රූපාක්ෂර කලාවකි. එසේනම් නර්තන කලාව ආශ්‍රිතව රූපාක්ෂර පද්ධතියක් භාවිතා කිරීමේ දී මනා අවබෝධයකින් භාවිතා කළ යුතුය. දේශීය නර්තනයට එවන් පද්ධතියක් සැකසීමේ දී අවධානය යොමුකළ යුතු පැතිකඩයන් කිහිපයක් පවතී.

- සාම්ප්‍රදායික හැඩතලවල ඇති ශාස්ත්‍රීය ලක්ෂණ පිළිබඳ අවබෝධය.
- චලනයේ මූලික සිද්ධාන්ත පිළිබඳ අවබෝධය.
- ව්‍යුහ විද්‍යාව හා ජ්‍යාමිතික හැඩතල පිළිබඳ අවබෝධය.

දේශීය නර්තන සම්ප්‍රදායන් ත්‍රිත්වයේ චලන ආකෘති එකිනෙකට වෙනස් වන අතර ඒවාට ආවේනික වූ සුවිශේෂ ශිල්පෝපක්‍රමයන් ද පවතී. තව ද ඒ ඒ සම්ප්‍රදායන්ට අයත් රංග ශෛලීන් හා ගුරු පරපුරවල් අනුව ද චලනමය වෙනස්කම් අන්තර්ගත වේ. එම නිසා දේශීය නර්තන චලන ඉතා පුළුල් අවකාශයක් පුරා ව්‍යාප්තව පවතී. එම විවිධත්වය දේශීය කලාවේ ඇති විචිත්‍රත්වයකි. ඒ හේතුවෙන් චලන රචනයේ දී මෙම සුවිශේෂතා පිළිබඳව ද සැලකිලිමත්වීම ඉතා වැදගත් වේ.

අභිවාහකයා චලනයේ දී පසුබිම් කරගනු ලබන සාධකයන් අතරින් කීපයක් පවතී. ඉන් අවකාශය, කාලය හා ශක්තිය ප්‍රධාන වන අතර චලන රචනයේ දී ද ඒ පිළිබඳව සැලකිලිමත්විය යුතුය. චලනයේ දී අවකාශය ප්‍රධාන වශයෙන් ආකාර දෙකකට භාවිත කෙරේ. ඒ තල සහ දිශා ලෙස ය. ලෝකයේ කුමන වර්ගයේ නර්තන ආකෘතියක් වුව ද අභිවාහකයා නර්තනමය චලන හසුරවනුයේ මෙම සිද්ධාන්තයන් පදනම් කරමින් ය. ඒ හේතුවෙන් චලන සටහන් කිරීමේ දී මේ ආකාරයෙන් ඇති සියළුම චලන සිද්ධාන්ත පිළිබඳව අවධානය යොමුකළ යුතුවේ.

නර්තනයේ දී අවකාශය තුල හසුරවනුයේ මානව ශරීරය යි. චලන සටහන් කිරීමේ දී එම මානව ශරීරය හා ව්‍යුහ විද්‍යාව (Anatomy) පිළිබඳව ද අවබෝධය ඉතා වැදගත් ය. එමඟින් ශරීරයේ ජ්‍යාමිතික හැඩතල, ශිල්පීය නිපුණතා යනාදිය පිළිබඳව අවබෝධයක් ඇතිවනවා සේම එය චලන රචනය උදෙසා ද උපයෝගී කිරීම ඉතා වැදගත් වේ. එමෙන් ම ඊට අනුගත චලනයෙන් ප්‍රතිභාපූර්ණ නර්තනයක් ඉදිරිපත්කළ හැකිය.

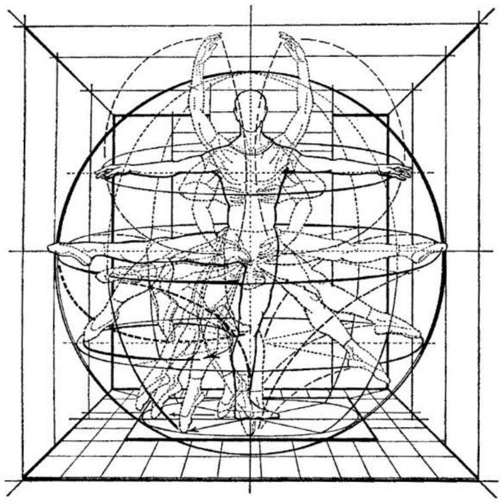

දේශීය නර්තන චලන රචනය උදෙසා මෙම විෂය ක්ෂේත්‍රයන් පිළිබඳ පූර්ණ අවබෝධයක් තිබිය යුතුය. ඊට අනුගතව චලන රචනය කිරීමෙන් විශ්ලේෂණාත්මක හා ප්‍රමිතිගත වූ ලේඛන ක්‍රමවේදයක් භාවිතා කළ හැකිය. අධ්‍යතනයේ භාවිතා කරනු ලබන විස්තරාත්මක ලේඛන ක්‍රමවේදයේ මෙම සාධක පදනම් වී නැති අතර විධිමත් ලෙස ප්‍රතිනිර්මාණය කිරීමේ හා භාවිතා කිරීමේ දැඩි අවශ්‍යතාවයක් පවතී. එසේ සකස් කිරීමෙන් පහත සඳහන් ආකාරයේ ක්ෂේත්‍ර ගණනාවකට වැදගත් වේ.

- නර්තනයේ සංරක්ෂණය සඳහා
- අධ්‍යාපන ක්‍රමවේදයක් ලෙස
- රංගවින්‍යාසය සඳහා
- පර්යේෂණයන් සඳහා

දේශීය නර්තන කලාවේ බොහොමයක් ශාස්ත්‍රීය අංග වියැකෙමින් යන මෙම අවධියේ ඒ සඳහා චලන රචනය සංරක්ෂණ ක්‍රමවේදයක් ලෙස හඳුන්වාදිය හැකිය. එහිදී සාම්ප්‍රදායික නර්තන අංගවල කවි හා බෙර පද පමණක් නොව නර්තනයේ යෙදෙන ආකාරය ද චලන ඇසුරින් ලේඛනගත කළ හැකිය. මෙම ක්‍රමවේදයේ ඇති සුවිශේෂීත්වය වන්නේ නර්තනයේ දී සිදු කරනු ලබන චලනවල ඇති සෑම සියුම් අවස්ථාවක්ම ස්පර්ෂ කිරීමයි. එබැවින් මෙය විශ්ලේෂණාත්මක ලේඛන ක්‍රමවේදයක් ලෙස හැඳින්වීම සර්වසාධාරණ වේ. උඩරට, පහතරට හා සබරගමු යන ප්‍රධාන නර්තන සම්ප්‍රධායන් ත්‍රිත්වයට ම ආවේනික වූ ශිල්පීය උපක්‍රම පවතී. ඒවාහි යම් අවස්ථා සටහන් කළ හැකි අතර යම් අවස්ථා සටහන් කිරීමට නොහැකි වන්නට පුළුවන. ඒ කෙසේ නමුත් චලන රචනාමය සටහන් බලා අවබෝධ කළහැකි අයුරින් මෙම ක්‍රමවේදය උපරිමයෙන් නර්තන සංරක්ෂණයට දායක කරගත හැකිය. එමඟින් සාම්ප්‍රදායික නර්තන අංග පරපුරෙන් පරපුරට නිවැරදිව දායාද කිරීමේ ඉඩ ප්‍රස්තාව ලැබේ. සාම්ප්‍රදායික නර්තන අංග පමණක් නොව සාම්භාව්‍ය කලා නිර්මාණයන්ට ද මෙහි ප්‍රයෝජන අත්පත්කර ගැනීමේ හැකියාව ඇත. ඒ ඒ කලා නිර්මාණ සඳහා භාවිත කරන ලද චලන ආකෘති විකෘති නොවී කාලාන්තරයක් පුරා නව පරම්පරාවන්ට හැදෑරිය හැකිවන අතර ඒවා අධ්‍යනය කර ස්වාධිනව සිය දක්ෂතා ඔප්නංවා ගැනීමේ අවකාශය සැලසේ.

සාම්ප්‍රදායික නර්තන අංග සහ නර්තන නිර්මාණ පටිගත කිරීම ද සංරක්ෂණ ක්‍රමවේදයකි. එහි දී චලන කැමරා කෝණයන්ට හසුවන දර්ශනයන්ට පමණක් සීමා වේ. එමෙන් ම එම නර්තන ඉදිරිපත් කරනු ලබන අභිවාහකයාට ආවේණික වූ ලක්ෂණ පටිගත වන අතර පසුකාලීනව එය අනුකරණාත්මක ලෙස උපයෝගී කරනු ඇත. එක් එක් ශිල්පියාට ආවේණික වූ සුවිශේෂතා නිර්මාණය වන්නේ ඔවුනොවුන් ඒවා ස්වාධීන කලාවක් බවට පත්කර ගැනීමෙන් පසුවය. එසේනම් චලන රචනය වූකලී නර්තන ශිල්පීන්ගේ ස්වාධීන දක්ෂතාවයන් ප්‍රතිනිර්මාණය කිරීමට ද උපයෝගී කරගත හැකිය. ඒ අනුව යම් නිර්මාණයක් සංරක්ෂණය කිරීමේ දී එහි සංගීත බන්ධයේ පටිගත කිරීමත් සමඟ චලනයන් රචනා කර දැක්වීම ද සිදු කළ හැකිය.

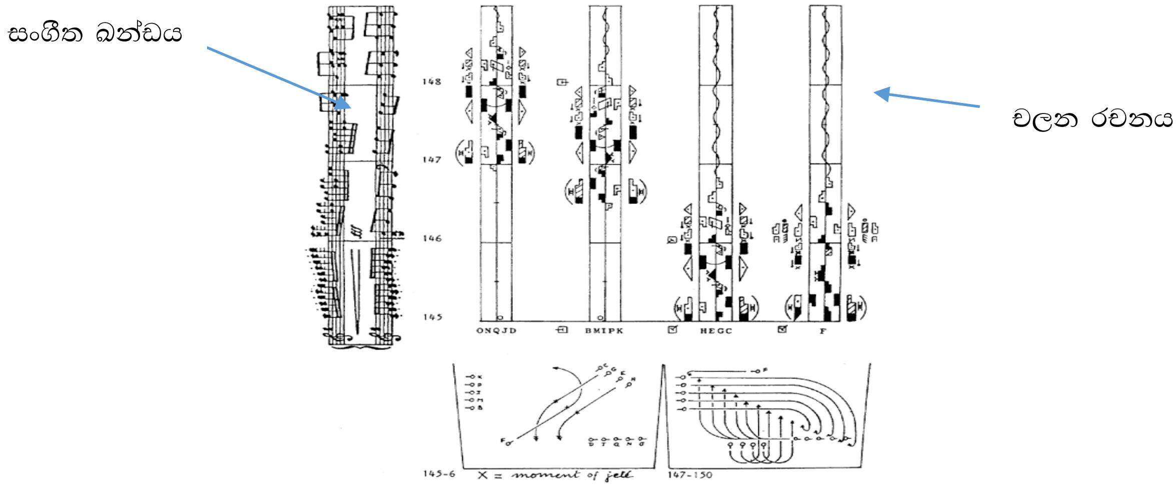

චලන ප්‍රලේඛනය කිරීම දේශීය අධ්‍යාපන ක්ෂේත්‍රයට හඳුන්වාදීම නර්තන කලාව විධිමත් ලෙස විකාශනය සඳහා කාලෝචිත වන්නේ ය. දේශීය නර්තන කලාව උගැන්වීමට සුදුසුම ක්‍රමවේදය වූයේ පාරම්පරිකව ශිල්පශාස්ත්‍ර ප්‍රගුණ කළ ආකාරය යි. නමුත් කාර්මික විප්ලවයත් සමඟ ලාංකිකයා ද සමාජ හා සංස්කෘතික විපර්යාසයන්ට මුහුණ දෙන්නට වූහ. දශක කීපයක සිට පාරම්පරිකව පැවති නර්තන කලාව ආයතනගත වීමත් සමඟ එහි අධ්‍යාපන රටාව ද වෙනස් වී ඇත. අතීතයේ වැඩි කාලයක් නර්තනය හදාරනු ලැබූවත් මේ වන විට ඒ සඳහා යොදවනුයේ ඉතා කෙටිකාලයකි. මෙම සමාජීය පසුබිම මත නර්තනය ලේඛනගත කිරීම සාර්ථක ක්‍රමවේදයකි. නර්තනයන් උගැන්වීමේ, මතකතබා ගැනීමේ හා දීර්ඝ කාලීන පැවැත්මෙහි ඇති පහසුව ගුරුවරයාට සහ ශිෂ්‍යයන් යන දෙවර්ගයටම පොදුවේ වැදගත් ය. චලනයක ඇති ජාමිතික වූ හැඩතලයන් පිළිබඳ නිවැරදි අවබෝධයක් මේ හරහා ව්‍යාප්ත වේ. අධ්‍යාපනය ලබා කිසිදු විකෘති ස්භාවයකින් තොරව එය ඒ ආකාරයෙන් දීර්ඝ කාලයක් පවත්වාගෙන යා හැකිය. මේ වන විට පවතින අවිධිමත් ලේඛන විධීන් භාවිතයෙන් ඉවත් කිරීමට ද මෙය භාවිත කළ හැකිය.

චලන රචනය සඳහා අපරදිග ශිල්පීන්ගේ අවධානය යොමු වූයේ රංගවින්‍යාසය නම් විෂය ක්ෂේත්‍රයත් සමඟ ය. විශේෂයෙන් නර්තන පිටපතක් සකස් කිරීම මෙම ක්ෂේත්‍රය සඳහා අත්‍යවශ්‍ය සාධකයක් ව පවතී. එහිදී චලන ලේඛනයේ ප්‍රයෝජ්‍යතා කීපයක් ඇත.

- රංගවින්‍යාස ශිල්පියාට
- අභිවාහක/ අභිවාහිකාවට

- ආලෝකකරණ ශිල්පියාට
- කැමරා ශිල්පියාට
- වේදිකා පරිපාලකට
- පසුතල නිර්මාණ ශිල්පියාට

යනා දී පුද්ගල ක්‍රියාදාමයන්ට විශේෂයෙන් චලන රචනය වැදගත් වේ. ඒ අතරින් මෙහි අග්‍ර ඵලය ඇත්තේ රංගවින්‍යාස ශිල්පියාට ය. තමා විසින් සිදුකරනු ලබන නිර්මාණය සෙසු ශිල්පීනට සන්නිවේදනය කළ හැකි ප්‍රධානතම මාධ්‍ය ලෙස නර්තන පිටපත සැලකිය හැකිය. සංගීතය හා නාට්‍යයේ දී පිටපත් සැකසෙන්නේ ඒවාට ආවේනික ස්භාවයකිනි. නර්තනයේ දී සකස්විය යුත්තේ නර්තනයට අවශ්‍ය කවි, බෙර පද හා සංගීතය ආශ්‍රයෙන් පමණක් නොවන අතර එහි ප්‍රධාන මාධ්‍යවන චලනය ඇසුරින් විය යුතුය. රංගවින්‍යාස ශිල්පියා නර්තන පිටපත තම නිර්මාණයට දායක කරගනු ලබන අභිවාහක/ අභිවාහිකාවට, ආලෝකකරණ ශිල්පියාට, කැමරා ශිල්පියාට, වේදිකා පරිපාලකට හා පසුතල නිර්මාණ ශිල්පියාට ලබා දීමෙන් ඔවුනට සිය නිර්මාණය පිළිබඳව පැහැදිලි අවබෝධයක් ලබා දිය හැකිය. එමඟින් සිය නිර්මාණයන්ට අනුෂාංගික කලාවන්ගෙන් උපරිම දායකත්වය ලබා ගත හැකිවේ.

අඛණ්ඩ ඉතිහාසයක් ඇති දේශීය නර්තන කලාව එක් එක් යුගයන්හි පැවති ලේඛන ක්‍රමවේදයන්ගෙන් පෝෂණය වූහ. අධ්‍යතනයේ පවතින්නේ ඩිජිටල්කරණය වැනි තාක්ෂණික ක්‍රම ශිල්ප භාවිතා වන යුගයක් වන අතර චලන රචනය ද ඒ සඳහා පිවිසුමක් වන්නේ ය. අනාගත පරම්පරාවේ වැඩි ප්‍රවනතාවයක් පවතින්නේ තාක්ෂණය පරිශීලනයෙන් අධ්‍යාපනය හැදෑරීමට ය. වර්තමානයේ දී නර්තනමය චලන එම තාක්ෂණය ද අතික්‍රමණය කරමින් සිටී. අපරදිග බොහෝමයක් රංග ආකෘති සඳහා පරිගණක මෘදුකාංග පවා නිර්මාණයව පවතී.

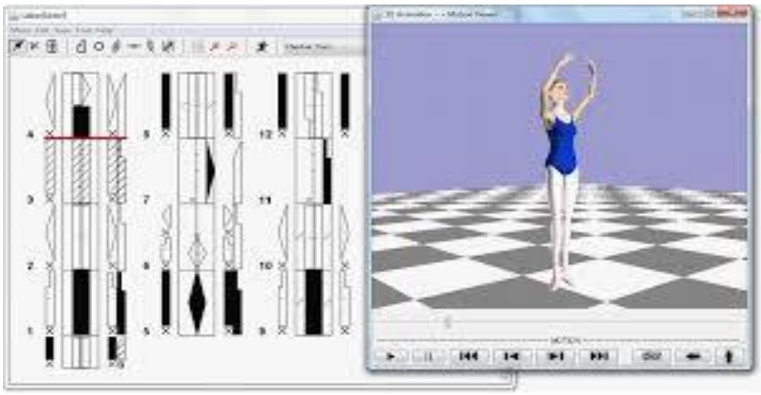

මෙවැනි තාක්ෂණයන් භාවිතා කිරීම සඳහා නව පර්යේෂකයන් යොමුවන්නට වූයේ චලනය විශ්ලේෂණාත්මකව ලේඛනගත වූ නිසාවෙනි. අප වත්මන් පරම්පරාව දේශීය නර්තන කලාවට වඩා විදේශීය කලාවන්ට නැඹුරුවීමේ ප්‍රවණතාවයක් ඇත්තේ ද මෙම ආකර්ෂණීය ස්භාවය නිසා වන්නට ඇත. ලොව බලවත් රටවල් සිය කලාවන්ගෙන් ද සෙසු රටවල් අතික්‍රමණය කිරීමට නව තාක්ෂණික ශිල්පයන් ඉතා දක්ෂ ලෙස භාවිත කෙරේ. මේ අනුව අප සතුව ඇති නර්තනමය ශිල්ප ශාස්ත්‍රයන්ගෙන් අනාගත මානව වංශයට අවතීරණයවන්නට චලන ලේඛනය ද වැදගත් සාධකයක් බව අවබෝධකරගත

යුතු ය. ඒ කෙසේ නමුත් දේශීය නර්තන කලාවේ ද එවන් ක්‍රමවේදයක් සැකසීම සඳහා අවශ්‍ය පසුබිමක් සැකසෙමින් පවතී.

උදා -

පළමු ඉලංගම් සරඹය

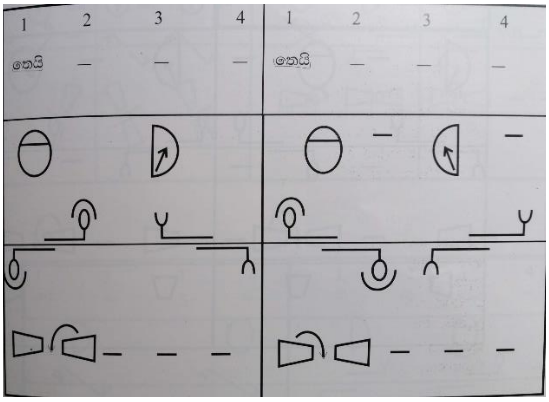

එක් තාලය

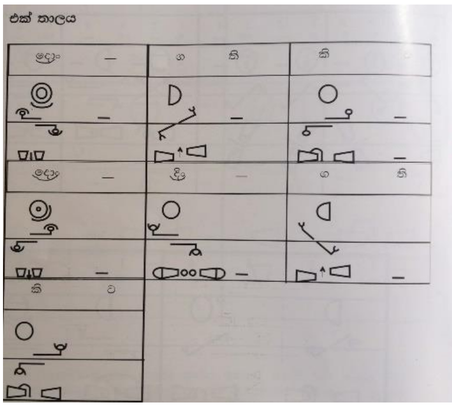

- පහතරට රංග කලාවේ ලේඛන රීතිය -
ජයසේන කෝට්ටේගොඩ

මෙහි අන්තර්ගත වන්නේ පහතරට නර්තන සම්ප්‍රදායේ චලනයක් අංකනය කළ යුතු සාධකයන් පදනම්ව නිර්මාණයව පවතින චලන රචනාමය ක්‍රමවේදයකි. උඩරට සම්ප්‍රදායේ සහ සබරගමු සම්ප්‍රදායන්හි මෙවන් ක්‍රමවේදයක් නිර්මාණය වී නොමැති අතර එවන් ක්‍රමවේදයක් මේ ආකාරයට සකස් කළ හැක බව පැහැදිලිය. එමෙන් ම පහතරට නර්තන සම්ප්‍රදාය උදෙසා ඉහත චලන රචනාමය ක්‍රමවේදයක් පැවතියමුත් ප්‍රායෝගිකව භාවිතා කිරීමේ ප්‍රවනතාවක් දක්නට නොමැත. ඒ හේතුකොටගෙන මෙම අධ්‍යනයේ දී දේශීය නර්තන චලන රචනා කිරීමේ ක්‍රමවේදයක් ප්‍රතිනිර්මාණය කිරීම උදෙසා පර්යේෂකයන්ගේ අවධානය යොමු වීමෙහි වැදගත්කම පිළිබඳව පමණක් නොව එම පද්ධතීන් දේශීය නර්තනයේ දී ප්‍රායෝගිකව භාවිතා කිරීම කෙරෙහි ද අවධානය යොමු කළ යුතු බවට යෝජනා කරමි.

මෙම සමස්ථ සාධකයන් විශ්ලේෂණාත්මකව බැලීමේ දී නර්තන රචනය හෙවත් ලේඛනය යනු නර්තනයේ පමණක් නොව මානව සංස්කෘතියේ පැවැත්ම ද පූර්ණය කරනු ලබන සාධකය කි. එය අවබෝධ කරගත් මානව ශිෂ්‍යාචාරයෝ නර්තන චලනය හා සම්බන්ධ විවිධ පර්යේෂණ මානයන් අතික්‍රමණය කෙරේ. මෙම අධ්‍යනයෙන් සම්භාව්‍ය සම්ප්‍රධායකින් උපලක්ෂිත දේශීය නර්තන කලාව උදෙසා විශ්ලේෂණාත්මකව මානව චලිතයන් රචනා කිරීමේ අවශ්‍යතාවයක් පවතින බවත් එයින් දේශිය නර්තන කලාව නව විශ්ලේෂණාත්මක අවධියකට අවතීර්ණය වන බවත් ප්‍රත්‍යක්ෂ වේ. ඒ අනුව නර්තන චලන රචනය දේශීය නර්තන කලාවේ ප්‍රගමණයට ඉතා වැදගත් සාධකයක් බවට නිගමනය කළ හැකි ය.

ප්‍රමුඛ පද : *චලන සංකේතකරණය, චලන අංකනය, රූපාක්ෂර, රංගවින්‍යාසය, චලන ප්‍රලේඛනය*

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ නාමාවලිය

01. කුමාර වසන්ත, පාරම්පරික උඩරට නර්තන සම්ප්‍රදාය, 2000, එස් ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ

02. කෝට්ටේගොඩ ජයසේන, පහතරට රංග කලාවේ ලේඛන රීතිය, 2011, කේ.ඒ. පබ්ලිකේෂන්

03. ගුණසේන ජේ.ඊ., නෘතෝපදේශය හෙවත් නැටුම් ඉගැන්වීම, 2008, රත්න පොත් ප්‍රකාශකයෝ

04. ගොඩගන්දෙණිය පී.ආර්, නාට්‍ය ගුරුවරයා, 1963, එම් ඩී ගුණසේන සමාගම

05. බෙන්තරගේ ලයනල්, ''සංඛ'' සඟරාව, 1999 , සංස්කෘතික දෙපාර්තුමේන්තුව

06. මකුලොළුව ඩබ්ලිව්.බී., හෙළ ගී මග, 2003,සංස්කෘතික දෙපාර්තුමේන්තුව

07. මධූරංග ප්‍රගීත්, අපරදිග කලා ඉතිහාසය, 2007, තරංග ප්‍රකාශකයෝ

08. ලංකාතිලක ධම්මිකා, උඩරට වන්නම් අඩිවහනෙහි නූතන ප්‍රවනතා,2017, එස් ඇන්ඩ් එස් ප්‍රින්ටර්ස්

09. සචිරිස් සිල්වා එච්. එස්., පහතරට නැටුම්, 1965, එම් ඩී ගුණසේන සමාගම

10. සේදරමන් ජේ.ඊ., උඩරට නැටුම් කලාව, 2012, එම් ඩී ගුණසේන සමාගම

11. සේදරමන් ජේ.ඊ., නෘත්‍ය රත්නාකරය, 1959, එම් ඩී ගුණසේන සමාගම

12. සෝමතිලක එම්, පුරාතන ශ්‍රී ලංකාවේ චිත්‍ර, 2004, එස් ගොඩගේ සහ සහෝදරයෝ

අන්තර්ජාල මූලාශ්‍ර

01'https://www.google.com/search?hl=enLK&authuser=0&biw=1366&bih=608&tbm=isch&sa=1&ei=b2tEXLzCFNKoyAOzmalg&q=dance+notation+software+and+animation.

02' http://www.dlir.org/archive/items/browse/tag/Women+in+music+and+dance

03' https://www.pinterest.com/pin/505247651927312314/?lp=true

04' https://www.britannica.com/topic/Schrifttanz/media/1233693/71981